

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет культури і мистецтв
Кафедра культурології

СИЛАБУС

вибіркового освітнього компонента

ІСТОРІЯ КУЛЬТУР ТА ЦИВІЛІЗАЦІЙ

підготовки БАКАЛАВРА

Луцьк - 2025

Вибірковий освітній компонент «ІСТОРІЯ КУЛЬТУР ТА ЦИВІЛІЗАЦІЙ»
підготовки *БАКАЛАВРА*.

Розробник: Віктор Шостак, кандидат історичних наук, доцент кафедри культурології.

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми

Середня освіта. Польська та англійська мови.

Зарубіжна література

доц. Васейко Ю.С.

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри культурології
протокол № 1 від 28 серпня 2025 року

Завідувач кафедри:

доц. Столярчук Н. М.

1. ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Таблиця 1.

Найменування показників	Освітній ступінь, ОПІ, спеціальність	Характеристика освітнього компонента
<i>Денна форма здобуття</i>	<p>Галузь знань А Освіта / Педагогіка спеціальність А4 Середня освіта ОПІ Середня освіта. Польська та англійська мови. Зарубіжна література Бакалавр</p>	Вибірковий освітній компонент
Кількість годин / кредитів 150 / 5		Рік підготовки 4
ІНДЗ: <i>немає</i>		Семестр 8
		Лекції 10 год.
		Практичні 20 год.
		Лабораторні
		Самостійна робота 110 год.
Українська мови викладання		Консультації 10 год.
	Форма контролю: залік	

II. Інформація про викладача

Прізвище, ім'я та по батькові: **Шостак Віктор Михайлович**

Науковий ступінь: **кандидат історичних наук**

Вчене звання: **доцент**

Посада: **доцент кафедри культурології**

Контактна інформація: моб. тел. 0634438749, *ел. адреса:* shostakvictor4@gmail.com

Дні занять: лютий-червень 2024 (<https://eenu.edu.ua/uk/structure/faculties-and-institutes/fakultet-kulturi-i-mistectv-0?>)

1. Анотація освітнього компоненту.

Програма ОК „Історія культур та цивілізацій” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності „014 СЕРЕДНЯ ОСВІТА. Предметом вивчення ОК є розвиток світової культури та головні концепції соціокультурного розвитку людства. Розгляд історії людства здійснюється на принципах стадійності, полілінійності та унікальності світової цивілізації, що розвивається в просторі й часі, має відповідні морально-етичні координати, категорії, теорії, методи і закономірності розвитку.

Силабус вибіркового освітнього компонента складено з урахуванням можливості формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти рівня бакалавра.

Навчально-методичний зміст силабусу складається з таких **змістових модулів**:

1. Науково-теоретичні концепції соціокультурного розвитку людства.
2. Шляхи, форми та етапи соціокультурного розвитку людства а первісний час.
3. Соціокультурні зрушення «осьового часу» і ранні цивілізації.
4. Зародження та розвиток новоєвропейської цивілізації.
5. Особливості сучасної культури народів світу.

2. Мета та завдання ВОК. Метою викладання ОК “Історія культур та цивілізацій” є ознайомлення здобувачів з основними етапами та формами розвитку світової культури, їх

соціокультурними особливостями та головними концепціями і науковими школами, які пояснювали розвиток світових цивілізацій.

Основними завданнями ОК “Історія культур та цивілізацій” є формування у здобувачів вміння та навичок комплексного аналізу головних напрямів і форм розвитку культури людства, здатності визначати зв’язки між цивілізаційними утвореннями в просторі і часі, осмислювати навколишній світ на основі ґрунтовних знань, широти мислення та розвиненості духовно-творчого потенціалу. У процесі вивчення запланованих тем відбувається моральне самопізнання і самовизначення молодшої людини, вибір нею певної системи цінностей та життєвої позиції, інтелектуальне та духовне зростання.

При ретельному вивченні запланованих тем здобувачі будуть компетентними у таких питаннях :

- основні етапи розвитку соціополітичної культури людства ;
- основні риси соціальних відносин політичної влади і господарства цивілізацій Сходу;
- особливості античної цивілізації та її впливи на подальшу історію світу;
- зміни в розвитку людини і довкілля епохи середньовіччя;
- історія виникнення та перспективи сучасної макроцивілізації;

Під час навчання здобувачі зможуть:

- володіти основними термінами і поняттями соціогуманітарної науки;
- використовувати набуті знання при аналізі регіональних особливостей людства;
- розкрити суть викликів часу і відповідей на них народів світу;
- визначати економічні, соціальні, політичні, культурно – індивідуальні фактори, які впливали на становлення людини та суспільства;
- висвітлити досвід людства, проаналізувати глобальні проблеми сучасності і можливі шляхи їх вирішення;
- вивчати і розуміти стратегію модернізації суспільства та особливості цих процесів в Україні.

3.Soft skills. Вибірковий освітній компонент розвиває критичне та аналітичне мислення, адже здобувачі вчаться порівнювати різні культурні й цивілізаційні моделі, оцінювати історичні процеси та виявляти причинно-наслідкові зв’язки. Робота з джерелами та різними інтерпретаціями подій формує інформаційну грамотність і навички аргументованого висловлення власної позиції. Обговорення та групові проекти сприяють розвитку комунікативності, толерантності, уміння співпрацювати й розуміти культурне різноманіття.

4. СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Усього	у тому числі				*Форма контролю / Бали
		Лек.	Практ. Семинар	Сам. роб.	Консульт.	
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1.						
Науково теоретичні концепції соціокультурного розвитку людства.						
Тема 1. Джерела новоєвропейської філософії історії цивілізації і культури.	6			6		р/1
Тема 2. Розуміння історико-культурних процесів у 18-19 ст.	8		2	4		рмг/1
Тема 3. Філософсько-культурологічні концепції 20 ст.	8	2		5	1	дс/1

Тема 4. Соціокультурний розвиток людства через призму стадійності, полі лінійності та цивілізаційної дискретності.	8		2	5	1	дс/1
Разом за модулем 1	30	2	4	20	2	4
Змістовий модуль 2. Шляхи, форми, етапи соціокультурного розвитку людства в первісний час.						
Тема 5. Методологічні принципи трактування первісної історії.	6			6	-	дс/1
Тема 6. Шляхи та форми розвитку ранньопервісних суспільств.	8		2	4	1	рмг/1
Тема 7. Соціокультурний процес на стадії “неолітичної революції” в умовах полілінійності.	8	2		5	1	дс/2
Тема 8. Передцивілізаційні суспільства східного і західного типів.	8		2	5	-	р/2
Контрольна робота за 1,2модуль						КР / 30
Разом за модулем 2	30	2	4	20	2	40
Змістовий модуль 3. Соціокультурні зрушення “осьового часу” і ранні цивілізації.						
Тема 9. Соціокультурні зрушення “осьового часу”. Системні трансформації суспільства доби “осьового часу”.	8		2	5	1	дс/2
Тема 10. Формування і розвиток ранньоцивілізаційних систем.	8			5	1	р/2
Тема 11. Антична доба та її вплив на подальшу долю людства.	8	2		5	-	дс/2
Тема 12. Соціокультурні доміанти традиційних цивілізацій Сходу.	6		2	5	-	
Разом за модулем 3.	30	2	4	20	2	6
Змістовий модуль 4. Зародження та розвиток Новоевропейської цивілізації.						
Тема 13. Античний і варварський світ як підґрунтя європейського шляху розвитку.	10		2	6	-	дс/2
Тема 14. Східні і західні форми християнства та їх вплив на світ середньовіччя.	10		2	8	1	рмг/2
Тема 15. Європейська цивілізація у новий час: здобутки і суперечності.	10	2		6	1	р/2
Разом за модулем 4.	30	2	4	20	2	6
Змістовий модуль 5. Особливості сучасного розвитку світу.						
Тема 16. Історичні уроки та перспективи людства у ХХ ст.	6			8	1	дс/2
Тема 17. Процеси самоорганізації і культура в	8		2	6	-	р/2

сучасному світі.						
Тема 18. Глобальні проблеми і стратегії модернізації суспільства на зламі другого і третього тисячоліть.	8		2	8	1	рмг/2
Тема 19. Україна і світ: соціокультурний аналіз і форми взаємодії.	8	2		8	-	/2
Контрольна робота за 3,4,5 модуль						КР /30
Індивідуальне завдання						/10
Разом за модулем 5.	30	2	4	30	2	60
Всього годин:	150	10	20	110	10	100

При вивченні запланованих тем можуть відбуватися дискусії (ДС), дебати, виконання тестових завдань, індивідуальних завдань (ІЗ), робота в малих групах (РМГ), написання рефератів (Р), есе, контрольних робіт (КР), усні повідомлення та виступи на різних інтернет платформах.

5.ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Платон і Демокрит про історичний розвиток людства	4
2	Німецька філософія історії 18-19.ст.	4
3	Теоретичні побудови О.Шпенглера і А.Тойнбі	4
4	Цивілізаційна проблематика в трактуванні Ю.В. Павленка	4
5	Шляхи та форми розвитку ранньопервісних суспільств	4
6	Незахідні моделі суспільно-політичних перетворень	4
7	Морально-етичні аспекти розбудови української державності	4
8	Цивілізаційний процес і новітня історія України	4
9	Стан і перспективи української культурної свідомості	4
10	Україна 21 ст: реальність і стратегічні орієнтири	4
11	Сучасне українське суспільство і проблема соціокуль-турної ідентичності.	6
12	Етапи етнічного розвитку України та соціокультурний вибір українського народу.	6
13	Соціокультурні перспективи України в євразійському просторі.	6
14	Українське суспільство в умовах глобалізації: особливості і протиріччя.	6
15	Розвиток громадського суспільства в Україні: проблеми та перспективи.	6
16	Освітні процеси та проблема самореалізації молодого покоління України.	6
17	Соціокультурний аспект політичних реформ в Україні.	6
18	Джерела і етапи соціо-політичних то господарсько-економічних реформ в Україні.	6
19	Соціокультурні перспективи та реалії європейської інтеграції України.	6
20	Культура України в умовах нової соціальної реальності.	6

21.	Нова геополітична реальність світової цивілізації в умовах російсько-української війни.	4
22.	Ідея євразійської цивілізації як інструмент російської інформаційної агресії.	4
23.	Перспективи розвитку регіональних культур в контексті протистояння ліберальної демократії і тоталітарних режимів.	2
	Разом	110

ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА

Програмою курсу передбачається індивідуальне науково-дослідне завдання, яке виконується на основі засвоєння повного змістового модулю або змісту ОК в цілому. Мета такого завдання полягає у систематизації, закріпленні, поглибленні теоретичних знань та застосування їх при вирішенні дослідницьких завдань. Здобувачам пропонується на вибір для дослідження та аналізу найбільш значимі теоретичні концепції наступних мислителів: Демокріта, Сократа, Арістотеля, Платона, Аврелія Августина, Фоми Аквінського, Фєєрбаха, Гегеля, О.Шпенглера, А.Тойнбі, Ю.В. Павленка та ін. Автор має продемонструвати рівень фахової кваліфікації, ерудиції, а також володіння методикою та методологією культурологічного дослідження в ході аналізу обраної філософсько-історичної парадигми. Виконання завдання покликане сприяти підвищенню рівня інтелектуальної та дослідницької культури, більш глибокому осмисленню закономірностей, становлення та еволюції людства, засвоєння необхідних форм та методів науково-практичної діяльності, розвитку творчого мислення.

Завдання пропонується у формі написання творчої роботи (есе), яка повинна мати концептуальний характер і вирізнятися самобутнім авторським підходом до теми. На високу оцінку може претендувати робота, яка містить власний погляд на проблему, відзначається логічністю і переконливістю аргументації, конкретними прикладами і пов'язана із сучасним життям.

Робота повинна містити план, обґрунтування вибору теми, логічний виклад матеріалу, концептуальні висновки і список використаної літератури. Орієнтовний обсяг такої роботи – 10-15 сторінок.

6. ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Увесь освітній процес повинен відбуватися на засадах чесності, справедливості, відповідальності за результати своєї роботи, довіри до усіх учасників дидактичного процесу, об'єктивності оцінювання, толерантності, соціальної та гендерної рівності ([деталі за посиланням](#)).

Здобувач повинен систематично відвідувати практичні заняття з курсу, не запізнюватися, аби не переривати роботу викладача та своїх колег, не симулювати поганий стан здоров'я під час проведення модульних робіт, екзамену і под.

Усі усні завдання належить складати у призначений викладачем час. Письмові завдання варто подати на перевірку у визначений викладачем час, оформивши відповідно до вимог, що ставляться до такого виду робіт.

Обов'язково потрібно дотримуватися засад академічної доброчесності: під час виконання завдань не можна привласнювати собі результати інтелектуальної діяльності інших осіб, при оформленні результатів своєї праці потрібно подавати покликання на розвідки, котрими послуговувалися у ході підготовки матеріалів, зазначити ресурси, якими користувалися; не можна підтасовувати факти, ілюстративний матеріал, бібліографічні відомості, не допускається користування шпаргалками під час виконання самостійних, модульних робіт, виконання тестів.

Жодні форми порушення академічної доброчесності (недбайливе цитування, присвоєння чужих ідей чи робіт, плагіат, псевдоавторство, неповажне ставлення до учасників освітнього процесу тощо) недопустимі. У разі таких дій – адекватна реакція відповідно до [Кодексу академічної доброчесності](#).

7. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Формою підсумкового семестрового контролю є **залік**. Залік викладач виставляє за результатами поточної роботи за умови, що здобувач освіти виконав ті види навчальної роботи, які визначено силабусом ОК. У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття (з поважних причин), на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми. У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи (шкала від 0 до 100 балів). У випадку, якщо здобувач освіти протягом поточної роботи набрав менше як 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання анулюються. Максимальна кількість балів на залік під час ліквідації академічної заборгованості, становить 100. Достатньою для заліку кількістю набраних за всі види запланованих робіт є 60 балів.

Перелік питань до заліку.

1. Джерела новоєвропейської філософії історії.
2. Циклічна та лінійна моделі історичного часу.
3. Ісотріософські концепції Оригена й Августина.
4. Н. Макіавеллі, Т. Кампанелла, Дж. Віко про розвиток історії.
5. Раціоналістична традиція 17 ст.: Р. Декарт, Т. Гоббс, Г. Лейбніц та ін.
6. Розуміння історичного процесу у 18-19 ст.
7. Соціокультурні концепції французьких просвітників.
8. Німецька філософія історії 18-19 ст.
9. Марксистські теорії суспільного розвитку.
10. Позитивістський еволюціонізм про хід історичного процесу.
11. Філософсько-історичні концепції 20 ст.
12. Неоєволюціоністські теорії розвитку людини і суспільства.
13. Російська філософська історична традиція 19-20 ст.
14. Ноосферна концепція В.І. Вернадського. Спадщина П. Тейяр де Шардена.
15. Теоретичні побудови О. Шпенглера, А. Дж. Тойнбі, П. Сорокіна
16. Осмислення історії у вітчизняній філософській традиції.
17. Соціокультурний розвиток людства через призму стадійності, полілінійності та цивілізаційної дискретності.
18. Теоретичні концепції М.Ю. Кобіщанова, В.П. Ілющечкіна, Г.О. Мелікішвіллі.
19. Шляхи історії в трактуванні І.М. Дьяконова, А.І. Першиця, К.П. Бунятян.
20. Проблема полілінійності в працях Л.С. Васильєва, Г.С. Померанца та ін.
21. Цивілізаційна проблематика в теоретичній спадщині Ю.В. Павленка.
22. Методологічні принципи трактування культурно-історичного процесу.
23. Класичний європейський раціоналізм і синергетика як дві наукові парадигми.
24. Хронологічні межі цивілізаційного процесу та його форми.
25. Проблеми періодизації соціокультурного розвитку людства.
26. Різні погляди на етапи історії людства.
27. Шляхи та форми розвитку ранньопервісних суспільств.
28. Предмет і джерела первісної історії. Хронологія і періодизація.

29. Антропосоціогенез. Мислення та мова. Ідеологічні уявлення і мистецтво.
30. Динаміка розвитку первісної общини. Епоха політогенезу.
31. Полілінійність розвитку первісного суспільства.
32. Соціокультурний процес на стадії неолітичної революції. Передцивілізаційні суспільства
33. Неолітична революція. Виникнення відтворювального господарства.
34. Особливості Середземноморського-передньоазійського регіону.
35. Влада і управління. Східна та західна моделі розвитку передцивілізаційних суспільств.
36. Поняття «осьового часу». Виникнення нових релігійно-філософських систем.
37. Формування та розвиток ранньоцивілізаційних систем.
38. Основні передумови виникнення ранньоцивілізаційних систем.
39. Особливості Єгипетської цивілізації. Держави Шумеру і Аккаду.
40. Асирійська імперія. Нововавилонське царство. Держава Ахеменідів.
41. Ахейська культура та Крито-Мінойська цивілізація.
42. Антична доба та її вплив на соціокультурний розвиток людства.
43. Соціокультурні домінанти традиційних цивілізацій Сходу.
44. Античний і варварський світ як підґрунтя європейського шляху розвитку.
45. Вплив християнства на світ Середньовіччя.
46. Європейська цивілізація в новий час: здобутки і суперечності.
47. Історичні уроки та перспективи людства у 20 ст.
48. Глобальні події тенденції розвитку світової історії у 20 ст.
49. Етапи та форми еволюції індустріального суспільства.
50. Особливості міжнародних відносин у 20 ст.
51. Незахідні моделі розвитку світу.
52. Процеси самоорганізації і культури в сучасному світі.
53. Порівняльний аналіз культури та цивілізації.
54. Стан і перспективи української культури. Процеси державотворення.
55. Глобальні проблеми і стратегії модернізації суспільства на межі 2-го та 3-го тисячоліть.
56. Цивілізаційний поступ західного світу.
57. Незахідні моделі суспільно-політичних перетворень.
58. Напрями соціокультурного розвитку людства в 21 ст.
59. Україна та світ: історичні реалії та перспективи.
60. Методологія дослідження української модернізації.
61. Цивілізаційний процес і новітня історія України.
62. Україна сучасна: об'єктивна реальність і пошуки стабільності.
63. Україна 21 ст.: стратегічні орієнтири та їх реалізація.

8. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90 – 100	Зараховано
82 – 89	
75 - 81	
67 -74	
60 - 66	
1 – 59	Незараховано (необхідне перескладання)

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.

1. Аджемоглу Д., Робінсон Дж. Вузкий коридор. Держави, суспільства і доля свободи. Київ, 2022. 520 с.
2. Аджемоглу Д., Робінсон Дж. Чому нації занепадають. Походження влади, багатства та бідності. Київ. Наш формат, 2022. 438 с.
3. Балух В. Історія античної цивілізації. Київ, 2021, 413 с.

4. Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України. Київ, 2022, 408с.

5.Девід О. Стюарт Джордж Вашингтон: політика піднесення батька-засновника Америки. Харків, 2023. 606 с.

6. Даймонд Дж. Зброя, мікроби і харч. Київ. 2023. 512 с.

7. Герст Дж. Найкоротша історія Європи. Київ, 2021, 232 с.

8.Домановський А. Історія цивілізації. Україна. Київ, 2021. 592с.

9. Епплбом Е. Сутінки демократії. Підступна спокуса авторитаризму. Київ, 2023, 220 с.

10.Касьянов Г.В. Теорії нації та націоналізму. Київ, 2020. 347 с.

11.Кормич Л. І. Культурологія (історія і теорія світової культури ХХ ст.): Навч. посіб. 3-тє вид. Харків, 2022. 304 с.

12.Ніл Фергюсон Цивілізації. Як Захід став успішним. Київ :Наш формат, 2018. 488 с.

13.Орлова Т. Історія сучасного світу. Соціально-політична історія 15-20 ст. Київ, 2023. 325 с.

14.Павленко Ю.В. Історія світової цивілізації. Київ, 2019. 345 с.

15.Робін Лж. Колінгвуд Ідея історії. Київ, 2022, 613 с.

16. Снайдер Т. Шлях до несвободи. Росія, Європа, Америка. Київ, 2020. 292 с.

17.Тойнбі А. Дж. Дослідження історії. Київ, 2020. Т.1. 615 с., Т.2. 405 с.

18. Джадт Т. Після війни. Історія Європи від 1945 року. Київ, 2023. 910 с.

19.Українська та зарубіжна культура. За ред. М.Заковича. Київ, 2022. 622 с.

20. Еко У. Історія європейської цивілізації. Київ, 2020. 528 с.

21. Фукуяма Ф. Лібералізм і його протиріччя. Київ, 2023. 152 с.

22. Шостак В. М. Українська культура в контексті управління і пріоритетів освітньо-гуманітарної сфери. *Fine Arts and Cultural Studies*, Вип.6, 2023. С.74–80.

23.Шостак В.М. Культурна політика України та Європейського Союзу: відповідність змісту та перспективи реалізації. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2023. №1. С.81-85.

24.Шостак В.М. Українська культура в системі освіти і стратегій управління державою. *Світоглядна освіта молоді філософський та психолого-педагогічний аспекти*. Матеріали міжнародної конференції. Збірник наукових праць. Луцьк, 2022. С.202-207.

25.Шостак В.М., Бондарук С.О. Проблеми ідентичності і ролі культури в модернізаційних процесах України та світу. *Науково-теоретичний альманах „Грані”*. Том 23. №11. Дніпро, 2020. С.5-13.

26.Шостак В.М. Нова соціокультурна реальність України та світу:особливості та подальші перспективи. *Культурологічна думка*. Збірник наукових праць Інституту культурології. Том 19. №1. Київ, 2021. С.117-123.